

b

Natalie Diaz

První voda je tělo

Řeka Colorado je nejhroženější řekou ve Spojených státech — a zároveň součástí mého těla.

Nosím v sobě řeku. Je tím, kým jsem já: *‘Aha Makav*.

Tohle není metafora.

Když jako Mohave říkáme: *Inyech ‘Aha Makavch ithuum*, říkáme tak své jméno.

Vyprávíme příběh své existence. *Středem mého těla protéká řeka*.

Zatím slovo *řeka* padlo v každé strofě. Nechci vodou plýtvat. Řeku ve svém těle musím chránit.

V dalších strofách se budu snažit být opatrnější.

~

Španělé nám říkali *Mohave*. Naši řeku pojmenovali *Colorado*, protože v ní bylo hodně rudého bahna.

Domorodcům se *rudoši* říkalo odjakživa. Žádného rudého domorodce jsem nikdy nepotkala, ani ve své rezervaci, ani v Muzeu amerických indiánů, a dokonce ani na největším potlachu v arizonském Parkeru.

Žiju v poušti podél přehrazené modré řeky. Jediní rudoši, které jsem kdy viděla, jsou bílí turisté spálení od slunce po dlouhém plácání ve vodě.

~

‘Aha Makav je pravé jméno našeho národa. Dal nám je Stvořitel, který řeku vypustil ze země a zabudoval ji do našich živoucích těl.

‘Aha Makav v překladu znamená *středem našeho těla protéká řeka, stejně jako protéká středem naší země*.

Je to špatný překlad, jako všechny překlady.

Američané si logiku tohoto obrazu přiřadí k surrealismu nebo magickému realismu...

Američané mají raději kouzelného rudého indiána, šamana nebo falešného indiána v rudých šatech než skutečného

domorodce. I než skutečného domorodce, který v těle nosí nebezpečnou a sytou modř řeky.

To, co bělochy ohrožuje, se často odmítá jako mýtus.

V Americe jsem nikdy nebyla skutečná. Amerika je můj mýtus.

~

Derrida říká: *Každý text v sobě nosí smutek, dokud ho nepřeloží*.

Když jako Mohave vyslovujeme slovo vyjadřující *slzy*, vracíme se ke slovu vyjadřujícímu *řeku*, jako by nám z očí vytékala ta naše. Dalo by se to přeložit jako *prolévání slz*. Nebo *řeka smutku*.

Jenže pro koho tenhle překlad je? A přijde dotyčný na pohřeb mého jazyka, který potrvá čtyři noci, aby truchlil nad tím, co se při mé snaze o překlad ztratilo? A až vypije mou řeku, přidá se ke smutečnickému průvodu přes naši vybělenou poušť?

Slovo vyjadřující *sucho* se v mnoha jazycích a zemích liší.

Bolest žízně se však do všech těl přenáší stejně — jazykem a hrdlem. Nezáleží na tom, jakým jazykem mluvíte, nezáleží na barvě vaší pleti.

~

Řeku, její vodstvo, nosíme ve svém těle.

Nechci tím naznačovat vizuální vztah. Například: domorodá žena na kolenou drží krabici družstevního másla s etiketou, na které je obrázek domorodé ženy, která na kolenou drží krabici družstevního másla s etiketou, na které je obrázek domorodé ženy, která na kolenou...

Řeku, její vodní plochu, nosíme ve svém těle. Nechci se odvolávat na efekt obrazu v obraze.

Mám na mysli *řeku* jako sloveso. Děj. Pohybuje se ve mně právě teď.

~

Tohle není juxtapozice. Tělo a voda nejsou *dvě nepodobné věci* — jsou víc než jen *blízko sebe nebo vedle sebe*. Jsou *totéž* — tělo, bytí, energie, modlitba, proud, pohyb, lék.

Toto vědomí vychází z uznání, že lidské tělo má víc než šest smyslů. Tělo přesahuje šest smyslů. Je smyslné. Vždycky je extatickým stavem energie, vždycky na pokraji modlitby nebo vyústění do jakékoli řeky pohybu.

Energie je pohyb podobný řece pohybující mým pohybujícím se tělem.

~

V myšlení kmene Mohave jsou tělo a země jedno a totéž. Slova oddělují jen písmena: *'imat* označuje tělo, *'amat* zemi. V konverzaci často používáme zkrácené formy obou slov: *mat-*. Pokud neznáte souvislosti rozhovoru, nemusíte vědět, jestli mluvíme o svém těle, nebo o své zemi. Nemusíte vědět, co utrpělo újmu, co si pamatuje, co je živé, co bylo vysněné, co potřebuje péči, co zmizelo.

Když řeknu: *Moje řeka mizí*, myslím tím také: *Mizí můj národ?*

~

Jak mám přeložit — ne slovy, ale vírou —, že řeka je tělo, stejně živé jako vy nebo já, že bez ní nemůže existovat život?

~

John Berger napsal: „Věrný překlad není binární záležitostí mezi dvěma jazyky, ale záležitostí trojstrannou. Třetím bodem trojúhelníku je to, co se skrývalo za slovy původního textu před jeho napsáním. Věrný překlad vyžaduje návrat ke stavu před řečí.“

Mezi mnou nabízeným překladem a puzením, jež jsem cítila, abych na výše uvedených řádcích nejprve napsala *Aha Makav*, neexistuje bod, kde tento příběh končí, nebo začíná.

Musíme jít na místo před těmito dvěma body — musíme jít na třetí místo, kterým je řeka.

Musíme jít k bodu, kde se kopí našeho stvořitele zabodlo do země a z hliněného těla vytryskla první řeka do těla mého. Musíme se ponořit pod ty kdysi teplé rudé vody, které dnes protékají koryty — do modrých a chladných, nekonečných metrů smaragdově zeleného hedvábí, jež zahalují a unášejí tělo dost rychle na to, aby život vzaly, nebo daly.

Musíme jít, dokud neucítíme vůni třapatky, která zpevňuje bahnitě břehy řeky.

~

Co je ten třetí bod, to místo za hladinou, když ne vyhloubené a křivolaké prastaré řečiště, kterým Colorado protéká — jak tisíc čtyři sta padesát mil dlouhá žízeň — do těla a tělem?

Berger ho nazval stavem *před řeči*. Existoval před řeči, tedy v těle, když ještě tělo bylo víc než tělo. Ještě než se mohlo nazvat *tělem* a omezit se na prostor, který *tělo* vymezovalo.

Před řeči existovalo místo, kde tělo bylo ještě zelenomodrou energií, která na zeleno barvila, ozelenila a zamodřila kámen, povodně, plejtváka, brouka a stinné stíny topolů a vrb.

Stav před řeči existoval, když ještě tělo bylo víc než tělo a ještě když bylo možné.

Jednou z možností, jak ho zachovat, bylo zadržet v sobě řeku.

~

Řeka je vodní útvar. Má dno, ohbí a ústí. Teče. Leží v korytě. Může ve vás vyvolat dobrý pocit. Všechno si pamatuje.

~

Amerika je země špatné matematiky a vědy: pravice věří, že je před násilím, které páchá na zemi a vodě, zachrání osvětlení; levice věří, že je technologie, ta stejná technologie, která ničí zemi a vodu, zachrání před zkázou nebo že jim pomůže vybudovat nový svět na Marsu.

~

b

Pokud jsem byla stvořena, abych v sobě zadržela řeku Colorado, abych v sobě nosila její příval, jak můžu říct, kdo jsem, když řeka zmizí?

Co znamená *'Aha Makav*, když řeka vyschne na kostru svých ryb a miniaturní písečné duny vysušených bahnitých koryt?

Jestli je řeka duch, jsem duch i já?

Duch může strašit třeba neutišitelnou žízni.

~

Během protestu v rezervaci Standing Rock si nepůvodní obyvatelé oblíbili nebo lépe znali frázi: *Voda je první lék*. Je pravdivá.

Tam, odkud pocházím, se očišťujeme v řece. Ne jako při koupeli s mýdlem. Totiž: *voda nás posiluje* a umožňuje nám, abychom se do toho, co nás čeká, pustili s dobrou energií.

Bez vody nemůžeme dobře žít, nemůžeme žít vůbec.

Pokud svou vodu otrávíme a spotřebujeme, jak se od těchto hříchů očistíme?

~

Žízni a pitím člověk pozná, že žije a že je vděčný.

Žízniť a pak se nenapít je...

~

Kdyby vám váš stvořitel mohl do hrudi vložit červeného ptáčka, který by tloukl jako srdce, je tak těžké představit si modrou řeku, která se valí pomalými svalnatými křivkami mého dlouhého těla? Je tak těžké uvěřit, že je stejně posvátná jako dech, hvězda nebo chřestýš, vaše vlastní matka nebo milenec?

Kdybych vás dokázala přesvědčit, byla by vám naše hnědá těla a naše modré řeky milejší a byly by méně zdevastované?

Řeka Whanganui na Novém Zélandu má dnes stejná zákonná práva jako člověk. V Indii dnes mají stejné právní postavení jako člověk řeky Ganga a Jamuna. Slovinská ústava dnes prohlašuje přístup k čisté pitné vodě za národní lidské právo. Ve Spojených státech na domorodé obyvatele, kteří se v rezervaci Standing Rock v Severní Dakotě snaží chránit vodu před znečištěním a zamořením, používáme slzný plyn, gumové projektily a psy. Jaké dopady bude mít olovem zamořená voda na děti z michiganského Flintu, které ji pijí už celé roky, teprve zjistíme.

~

Myslíme si, že naše těla jsou vším, čím jsme my: *Já jsem své tělo*. Toto myšlení nám umožňuje nevážit si vody, vzduchu, země, jeden druhého. Jenže voda pro naše tělo, naše já, není něco vnějšího.

Můj stařešina říká: *Uřízni si ucho, a budeš žít. Uřízni si ruku, a budeš žít. Uřízni si nohu, a budeš žít. Odřízni se od naší vody: nepřežijeme víc než týden*.

Voda, kterou pijeme, stejně jako vzduch, který dýcháme, nejsou součástí našeho těla, ale jsou naším tělem. Co činíme jednomu — tělu, vodě —, činíme i druhému.

~

Toni Morrisonová píše: *Všechna voda má dokonalou paměť a věčně se snaží vrátit tam, kde byla*. Zpátky do těla země, do těla z masa, zpátky do úst, do hrdla, zpátky do lůna, zpátky do srdce, do krve, zpátky k našemu smutku, zpátky, zpátky do doby, kdy jsme byli víc než to, čím jsme se v poslední době stali.

Vzpomeneme si brzy, z čeho jsme vzešli? Z vody.

A jakmile si vzpomeneme, vrátíme se k té první vodě, a vrátíme se tak k sobě, k sobě navzájem, lepší a čistší?

Myslíte, že voda zapomene na to, co jsme udělali, a na to, co děláme pořád?

